

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра симуляційних медичних технологій

Handwritten signature

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Едуард БУРЯЧКІВСЬКИЙ

01 вересня 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СЕСТРИНСЬКА ПРАКТИКА. СИМУЛЯЦІЙНЕ НАВЧАННЯ»**

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність: 222 «Медицина»

Освітньо-професійна програма: Медицина

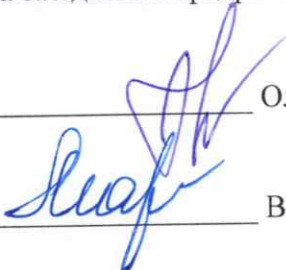
Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Медицина» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 222 «Медицина» галузі знань 22 «Охорона здоров'я», ухваленою Вченою Радою ОНМедУ (протокол № 10 від 27 червня 2024 року) та освітньо-професійної програми «Медицина» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності І 2 «Медицина» галузі знань І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення», ухваленою Вченою Радою ОНМедУ (протокол № 10 від 26 червня 2025 року).

Розробники:

завідувач кафедри Олександр РОГАЧЕВСЬКИЙ
завуч кафедри Ольга ЄГОРЕНКО
доцент кафедри Михайло ПЕРВАК
асистент кафедри Василь ГЛАДЧУК
асистент кафедри В'ячеслав ОНИЩЕНКО
асистент кафедри Дмитро КАРАКОНСТАНТИН

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри симуляційних медичних технологій
Протокол № 1 від 28.08.2025 р.

Завідувач кафедри

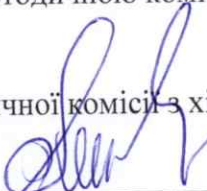
 Олександр РОГАЧЕВСЬКИЙ

Погоджено із гарантом ОПП

 Валерія МАРІЧЕРЕДА

Схвалено предметною цикловою методичною комісією з хірургічних дисциплін ОНМедУ
Протокол № 1 від 28.08.2025 р.

Голова предметної циклової методичної комісії з хірургічних дисциплін ОНМедУ

 Василь МІЩЕНКО

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Загальна кількість:	Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»	Денна форма навчання — вибіркова дисципліна
Кредитів: 3	Спеціальність 222 «Медицина»	Рік підготовки: 5
Годин: 90	Рівень вищої освіти другий (магістерський)	Семестри IX — X
		Лекції (0 год.)
		Семінарські (0 год.)
		Практичні (30 год.)
		Лабораторні (0 год.)
		Самостійна робота (60 год.)
		Форма підсумкового контролю — залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, КОМПЕТЕНТНОСТІ, ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Мета: формування у здобувачів вищої освіти відповідних компетентностей та засвоєння практичних навичок з надання невідкладної медичної допомоги постраждалим та хворим. Удосконалення навичок виконання маніпуляцій та компетентностей, набутих при вивченні попередніх дисциплін.

Завдання:

1. Формування та удосконалення практичних навичок медичної сестри хірургічного, терапевтичного та педіатричного відділень стаціонару.
2. Формування та удосконалення практичних навичок з надання невідкладної медичної допомоги постраждалим та хворим.
3. Удосконалення морально-етичних та деонтологічних якостей у здобувачів вищої освіти при здійсненні заходів з догляду за пацієнтом.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

• Загальних (ЗК):

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
- ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- ЗК4. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності
- ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення
- ЗК7. Здатність працювати в команді
- ЗК8. Здатність до міжособистої взаємодії
- ЗК12. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків
- ЗК13. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем
- ЗК16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких проявів недоброчесності

• Спеціальних (СК):

- СК1. Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані
- СК2. Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів
- СК7. Здатність до діагностування невідкладних станів
- СК8. Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги

- СК9. Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів
 СК10. Здатність до виконання медичних маніпуляцій
 СК13. Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів
 СК16. Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм
 СК24. Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1. Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності

ПРН17. Виконувати медичні маніпуляції (за списком 5) в умовах лікувального закладу, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта шляхом прийняття обґрунтованого рішення, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм

ПРН24. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

Знати:

- Анатомічну будову органів та систем у дорослих та дітей різного віку
- Теоретичні основи сучасної антисептики та антибіотики
- Загальні питання хірургічної інфекції, ВІЛ та гепатитів
- Теоретичні аспекти про перев'язувальний матеріал та способи його застосування
- Показання та протипоказання, ускладнення, методику, алгоритм та техніку проведення серцево-легеневої реанімації у дорослих та дітей різного віку
- Фармакокінетику, фармакодинаміку та побічні явища препаратів, що використовуються при наданні допомоги при невідкладних станах
- Алгоритми та протоколи лікування хворих
- Принципи медичної етики
- Поняття, показання, протипоказання, техніка проведення, алгоритм та ускладнення маніпуляцій:
 1. відновлення прохідності дихальних шляхів
 2. базова серцево-легенева реанімація
 3. дефібриляція за допомогою ручного автоматичного дефібрилятора-кардіовертера
 4. реєстрація стандартної ЕКГ в 12 відведеннях
 5. тимчасова зупинка зовнішньої кровотечі
 6. первинна хірургічна обробка рани, перев'язка, зняття шкірних швів, зокрема у польових умовах
 7. накладання пов'язки, в т.ч. у польових умовах
 8. транспортна іммобілізація
 9. введення лікарських речовин (внутрішньовенне струминне та крапельне, внутрішньокісткове), зокрема у польових умовах
 10. забезпечення периферичного венозного та внутрішньокісткового доступів
 11. вимірювання артеріального тиску
 12. прийом Геймліха

Вміти:

- Орієнтуватися в анатомічній будові органів та систем у дорослих та дітей різного віку
- Вміти провести аналіз загального стану пацієнта
- Назвати патологічні зміни органів та систем людини

- Визначити послідовність дій при наданні допомоги
- Виконати необхідні маніпуляції:
 1. відновлення прохідності дихальних шляхів
 2. базова серцево-легенева реанімація
 3. дефібриляція за допомогою ручного автоматичного дефібрилятора-кардіовертера
 4. реєстрація стандартної ЕКГ в 12 відведеннях
 5. тимчасова зупинка зовнішньої кровотечі
 6. первинна хірургічна обробка рани, перев'язка, зняття шкірних швів, зокрема у польових умовах
 7. накладання пов'язки, в т.ч. у польових умовах
 8. транспортна іммобілізація
 9. введення лікарських речовин (внутрішньовенне струминне та крапельне, внутрішньокісткове), зокрема у польових умовах
 10. забезпечення периферичного венозного та внутрішньокісткового доступів
 11. вимірювання артеріального тиску
 12. прийом Геймліха
- Простежити за станом хворого після виконання практичної навички
- Вирішувати деонтологічні завдання, пов'язані з професійною діяльністю
- Володіти навичками професійного спілкування

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Десмургія

Особливості надання першої допомоги і транспортування хворих при даних ушкодженнях. Транспортна іммобілізація: накладання шин Крамера, Дітеріхса. Види ран. Надання першої допомоги постраждалим з різаними та забитими ранами. Організація первинної хірургічної обробки рани. Види первинного шву в залежності від типу і локалізації рани. Роль медичної сестри в організації хірургічної обробки гнійної рани. Види вторинних швів.

Тема 2. Хірургічна інфекція. Асептичні та антисептичні пов'язки. Обробка післяопераційної рани

Хірургічна інфекція. Асептичні та антисептичні пов'язки. Обробка післяопераційної рани.

Тема 3. Шляхи та способи введення лікарських засобів

Визначення. Поняття, показання, протипоказання, техніка проведення, алгоритм, ускладнення введення лікарських засобів: очні краплі, вушні краплі, назальні краплі та спреї, інгаляції, нанесення кремів (мазей). Поняття, показання, протипоказання, техніка проведення, алгоритм, ускладнення використання дозованого холоду.

Тема 4. Практичні аспекти забезпечення внутрішньовенного доступу у пацієнтів

Внутрішньошкірні, підшкірні, внутрішньом'язові, внутрішньовенні ін'єкції, внутрішньовенні краплинні вливання: поняття, показання, протипоказання, техніка проведення, алгоритм та ускладнення маніпуляцій. Розрахунок дози розчинної форми препарату для ін'єкцій. Внутрішньокісткові ін'єкції: поняття, показання, протипоказання, техніка проведення, алгоритм та ускладнення маніпуляцій.

Тема 5. Особливості надання допомоги особам з ВІЛ, які зазнали травм. Особистий захист та профілактика ВІЛ

Шляхи передачі ВІЛ. Організація надання допомоги травмованим пацієнтам з ВІЛ. Особистий захист медичних працівників та профілактика ВІЛ.

Тема 6. Перша медична допомога при невідкладних станах

Симуляційні сценарії.

Тема 7. Підсумкове заняття

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		лекції	семінари	практичні	лабораторні	СРЗ
Тема 1. Десмургія	16	0	0	6	0	10
Тема 2. Хірургічна інфекція. Асептичні та антисептичні пов'язки. Обробка післяопераційної рани	14	0	0	4	0	10
Тема 3. Шляхи та способи введення лікарських засобів	12	0	0	4	0	8
Тема 4. Практичні аспекти забезпечення внутрішньовенного доступу у пацієнтів	12	0	0	4	0	8
Тема 5. Особливості надання допомоги особам з ВІЛ, які зазнали травм. Особистий захист та профілактика ВІЛ	10	0	0	2	0	8
Тема 6. Перша медична допомога при невідкладних станах	16	0	0	8	0	8
Тема 7. Підсумкове заняття	10	0	0	2	0	8
Усього годин	90	0	0	30	0	60

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ / СЕМІНАРСЬКИХ / ПРАКТИЧНИХ / ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

5.1. Теми лекційних занять

Лекційні заняття не передбачені.

5.2. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

5.3. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Практичне заняття 1. Десмургія	2
2.	Тема 1. Практичне заняття 2.	2

	Десмургія	
3.	Тема 1. Практичне заняття 3. Десмургія	2
4.	Тема 2. Практичне заняття 4. Хірургічна інфекція. Асептичні та антисептичні пов'язки. Обробка післяопераційної рани	2
5.	Тема 2. Практичне заняття 5. Хірургічна інфекція. Асептичні та антисептичні пов'язки. Обробка післяопераційної рани	2
6.	Тема 3. Практичне заняття 6. Шляхи та способи введення лікарських засобів	2
7.	Тема 3. Практичне заняття 7. Шляхи та способи введення лікарських засобів	2
8.	Тема 4. Практичне заняття 8. Практичні аспекти забезпечення внутрішньовенного доступу у пацієнтів	2
9.	Тема 4. Практичне заняття 9. Практичні аспекти забезпечення внутрішньовенного доступу у пацієнтів	2
10.	Тема 5. Практичне заняття 10. Особливості надання допомоги особам з ВІЛ, які зазнали травм. Особистий захист та профілактика ВІЛ	2
11.	Тема 6. Практичне заняття 11. Перша медична допомога при невідкладних станах	2
12.	Тема 6. Практичне заняття 12. Перша медична допомога при невідкладних станах	2
13.	Тема 6. Практичне заняття 13. Перша медична допомога при невідкладних станах	2
14.	Тема 6. Практичне заняття 14. Перша медична допомога при невідкладних станах	2
15.	Тема 7. Практичне заняття 15. Підсумкове заняття	2
	Разом	30

5.4. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

№	Назва теми/види завдань	Кіл-ть годин
1.	Тема 1. Основні правила підготовки хворого для проведення езофагогастродуоденоскопії, ректороманоскопії, колоноскопії, ірригоскопії, рентгеноскопії шлунка, УЗД органів черевної порожнини, заочеревинного простору та малого тазу інтерпретація ЕКГ при ГКС, порушенні ритму та провідності серця	20
2.	Тема 2. Основні правила подавання зволоженого кисню та користування кисневою подушкою. Основні правила користування інгаляторами	20
3.	Підготовка до практичних занять	20
	Разом	60

7. ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Форми навчання:

Дисципліна викладається у формі практичних занять; організації самостійної роботи здобувача.

Методи навчання:

Практичні заняття: бесіда, рольові ігри, розв'язування клінічних ситуаційних задач, відпрацювання та контроль практичних навичок на симуляційних муляжах та манекенах, проходження симуляційних сценаріїв, розв'язування тестових завдань.

Самостійна робота: самостійна робота з рекомендованою основною та додатковою літературою, електронними інформаційними ресурсами, самостійна робота з банком тестових завдань, підготовка до практичних занять.

8. ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Форми поточного контролю: усне опитування, тестування, оцінювання виконання практичних навичок на симуляційних муляжах та манекенах, оцінювання комунікативних навичок під час проходження симуляційних сценаріїв, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті.

Форма підсумкового контролю: залік.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти під час поточного контролю

Оцінка	Критерії оцінювання
Відмінно «5»	Здобувач бере активну участь у занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання. Ґрунтовно і всебічно знає зміст теоретичних питань, вільно володіє професійною та науковою термінологією. Логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичних завдань. При вирішенні клінічної задачі правильно інтерпретує дані анамнезу, результати клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень, правильно відповідає на всі поставлені питання і переконливо обґрунтовує свою точку зору, може запропонувати та обґрунтувати альтернативний варіант рішення з окремих питань. При розв'язанні практичного завдання за типом ОСКІ правильно демонструє виконання практичних навичок на симуляційних муляжах та манекенах, точно дотримується алгоритму їхнього виконання
Добре «4»	Здобувач бере участь у занятті; добре володіє матеріалом; демонструє необхідні знання, але дає відповіді на запитання з деякими помилками. Достатньо глибоко і всебічно знає зміст теоретичних питань, володіє професійною та науковою термінологією. Логічно мислить і будує відповідь, використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичних завдань. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускає несуттєві помилки, які усуваються самим здобувачем, коли на них вказує викладач. При вирішенні клінічної задачі припускається несуттєвих помилок чи неточностей в інтерпретації даних анамнезу, результатів клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень, без суттєвих помилок відповідає на всі поставлені питання,

	повно обґрунтовує свою точку зору, проте пропозиції альтернативного варіанту викликають утруднення. При розв'язанні практичного завдання за типом ОСКІ допускає незначні похибки в алгоритмі та техніці виконання навички на симуляційних муляжах та манекенах, виправлені за вказівкою викладача
Задовільно «3»	Здобувач іноді бере участь у занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання. Володіє основним обсягом теоретичних знань, неточно використовує професійну та наукову термінологію. Відчуває значні труднощі при побудові самостійної логічної відповіді, у застосуванні теоретичних знань при аналізі практичних завдань. У відповідях мають місце суттєві помилки. При вирішенні клінічної задачі з помилками інтерпретує дані анамнезу, результати клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень, не знає окремих деталей, допускає неточності у відповідях на питання, недостатньо правильно обґрунтовує свої відповіді та трактує формулювання, відчуває труднощі у виконанні завдань та пропозиції альтернативних варіантів. При розв'язанні практичного завдання за типом ОСКІ припускається значних похибок у алгоритмі та техніці виконання навички на симуляційних муляжах та манекенах
Незадовільно «2»	Здобувач не бере участь у занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання. Не опанував основний обсяг теоретичних знань, виявляє низький рівень володіння професійною та науковою термінологією. Відповіді на питання є фрагментарними, непослідовними, нелогічними, не може застосовувати теоретичні знання при аналізі практичних завдань. У відповідях має місце значна кількість грубих помилок. При вирішенні клінічної задачі не може інтерпретувати отримані дані анамнезу, результати клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень, відповісти на поставлені питання, або допускає у відповідях суттєві помилки; не міг обґрунтувати свої рішення чи робить це не переконливо. Альтернативних варіантів не пропонує. При розв'язанні практичного завдання за типом ОСКІ не продемонструє або припускається грубих помилок і похибок в алгоритмі та техніці виконання навички на симуляційних муляжах та манекенах

Залік виставляється здобувачу, який виконав усі завдання робочої програми навчальної дисципліни, приймав активну участь у практичних заняттях, виконав та захистив індивідуальне завдання та має середню поточну оцінку не менше ніж 3,0 і не має академічної заборгованості.

Залік здійснюється: на останньому занятті до початку екзаменаційної сесії - при стрічковій системі навчання, на останньому занятті – при цикловій системі навчання. Оцінка за залік є середньоарифметичною за всіма складовими за традиційною чотирибальною шкалою і має величину, яка округлюється за методом статистики з двома десятковими знаками після коми.

9. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бали з навчальної дисципліни для здобувачів, які успішно виконали програму, конвертуються у традиційну чотирибальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено у таблиці:

Національна оцінка за дисципліну	Сума балів за дисципліну
Відмінно («5»)	185 – 200
Добре («4»)	151 – 184
Задовільно («3»)	120 – 150
Незадовільно («2»)	Нижче 120

Багатобальна шкала (200-бальна шкала) характеризує фактичну успішність кожного здобувача із засвоєння навчальної дисципліни. Конвертація традиційної оцінки в 200-бальну виконується інформаційно-технічним відділом Університету програмою «Контингент» за відповідною формулою: Середній бал успішності (поточної успішності з дисципліни) x 40.

За рейтинговою шкалою ECTS оцінюються досягнення здобувачів з навчальної дисципліни, які навчаються на одному курсі однієї спеціальності, відповідно до отриманих ними балів, шляхом ранжування, а саме:

Оцінка за шкалою ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10% здобувачів
B	Наступні 25% здобувачів
C	Наступні 30% здобувачів
D	Наступні 25% здобувачів
E	Наступні 10% здобувачів

Шкала ЕКТС встановлює належність здобувача до групи кращих чи гірших серед референтної групи однокурсників (факультет, спеціальність), тобто його рейтинг. При конвертації з багатобальної шкали, як правило, межі оцінок «А», «В», «С», «D», «Е» не співпадають з межами оцінок «5», «4», «3» за традиційною шкалою. Оцінка «А» за шкалою ЕКТС не може дорівнювати оцінці «відмінно», а оцінка «В» - оцінці «добре» тощо. Здобувачі, які одержали оцінки «FX» та «F» («2») не вносяться до списку здобувачів, що ранжуються. Такі здобувачі після перескладання автоматично отримують бал «Е». Оцінка «FX» виставляється здобувачам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але яким не зарахований підсумковий контроль. Оцінка «F» виставляється студентам, які відвідали усі аудиторні заняття з навчальної дисципліни, але не набрали середнього балу (3,00) за поточну навчальну діяльність і не допущені до підсумкового контролю.

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- Робоча програма навчальної дисципліни
- Силабус навчальної дисципліни
- Методичні розробки до практичних занять
- Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти
- Симуляційні сценарії
- Манекени та симулятори

11. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Перелік практичних навичок, які засвоюються під час вивчення дисципліни

1. відновлення прохідності дихальних шляхів
2. базова серцево-легенева реанімація
3. дефібриляція за допомогою ручного автоматичного дефібрилятора-кардіовертера

4. реєстрація стандартної ЕКГ в 12 відведеннях
5. тимчасова зупинка зовнішньої кровотечі
6. первинна хірургічна обробка рани, перев'язка, зняття шкірних швів, зокрема у польових умовах
7. накладання пов'язки, в т.ч. у польових умовах
8. транспортна іммобілізація
9. введення лікарських речовин (внутрішньовенне струминне та крапельне, внутрішньокісткове), зокрема у польових умовах
10. забезпечення периферичного венозного та внутрішньокісткового доступів
11. вимірювання артеріального тиску
12. прийом Геймліха

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Клінічний огляд за Маклаудом : пер. 15-го вид. / ред. : Анна Р. Довер, Дж. Аластер Іннес, Карен Фейргерст ; наук. ред. укр. вид. Микола Швед ; наук. ред. пер. : Світлана Геряк, Олександра Шульгай. - К. : ВСВ "Медицина", 2024. - XIV, 465 с.
2. Догляд за хворими та сестринська справа: учбовий посібник / Якименко О.О.; під редакцією Якименко О.О., 2021 – 178 с.
3. Медсестринство у внутрішній медицині/ О.С. Стасишин, В.В. Стасюк, І.М. Бандура та ін., К. : ВСВ —Медицина, – 2019. - 496 с.
4. Основи медсестринства: / В.М. Лісовий, Л.П. Ольховська, В.А.Капустник// К. : ВСВ — Медицина, 2018. - 912 с.
5. Основи медсестринства в модулях: навчальний посібник / Н.М. Касевич. — 3-є вид., випр.// К. : ВСВ —Медицина, 2018. — 480 с.

Додаткова література:

1. Сестринська справа: підручник (ВНЗ I—III р. а.) / Н.М. Касевич, І.О. Петряшев, В.В. Сліпченко та ін.; за ред. В.І. Литвиненка. — 3-є вид., випр.// К. : ВСВ —Медицина, 2017. - 816 с.
2. Догляд за хворими. Практика. Підручник / О. М.Ковальова, В. М. Лісовий, С. І. Шевченко, Т. В. Фролова. – Київ: Медицина, 2013. – 488 с.

13. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://moz.gov.ua> – Міністерство охорони здоров'я України
2. <https://www.cprguidelines.eu/> – Європейська рада ресусцитації
3. <https://www.c-tecc.org/our-work/guidance> – Комітет з тактичної невідкладної допомоги постраждалим
4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0356-22#n42> – Наказ МОЗ України від 09.03.2022 р. № 441 «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах»
5. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України
6. <https://gmka.org/uk/category/dlya-medykiv/nevidkladna-hirurgiya/> – Глобальний альянс медичних знань
7. www.ama-assn.org – Американська медична асоціація
8. www.who.int – Всесвітня організація охорони здоров'я
9. www.dec.gov.ua/mtd/home/ – Державний експертний центр МОЗ України
10. <http://bma.org.uk> – Британська медична асоціація
11. www.gmc-uk.org – General Medical Council (GMC)
12. www.bundesärztekammer.de – Німецька медична асоціація
13. <https://emergencymanual.stanford.edu/downloads/> – Стенфордський посібник з

невідкладної допомоги

14. <https://www.futurelearn.com/courses/critical-care> – Посібник з медицини невідкладних станів Університету Глазго
15. Наказ МОЗ України № 460 від 01.06.13 Про затвердження протоколів медичної сестри (фельдшера, акушерки) з догляду за пацієнтом та виконання основних медичних процедур та маніпуляцій. [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua>
16. Наказ МОЗ України № 798 від 21.09.2010 Про затвердження методичних рекомендацій "Хірургічна та гігієнічна обробка рук медичного персоналу" [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medsoft.ucoz.ua>